Kreditləşmədə bankların rolu

«Standard & Poor's» reytinq agentliyi Azərbaycanın bank sektorunun ölkələr və sahələr üzrə risklərinin qiymətləndirilməsini (BICRA) yenidən nəzərdən keçirərək ölkəmizi 9-cu qrupdan 8-ci qrupa keçirib.
«Biz, həmçinin, bu ölkə üzrə iqtisadi risk göstəricisinin «8»dən «7»yə, sahə riskləri üzrə göstəricisinin isə «9»dan «8»ə keçirilməsinə yenidən baxmışıq», - agentliyin məlumatında deyilir. Agentlik Azərbaycanda hökumətinin milli bank sektoruna dəstək göstərməyə hazır olduğunu da müsbət qiymətləndirir.
Xatırladaq ki, bir müddət əvvəl Moody's beynəlxalq reytinq agentliyi də Azərbaycanın kredit bazarında bank sektorunun payının artmasını müsbət dəyərləndirmişdi. Agentliyin ekspertlərinin qənaətincə, özəl sektorda əməliyyatların həcminin artması Azərbaycan banklarının mövqeyini möhkəmləndirib və onlara yeni müştərilər cəlb etmək imkanı verib. Nəticədə 2012-ci ilin əvvəlindən bankların maliyyə göstəriciləri, o cümlədən rentabelliliyi və səmərəliliyi nəzərəçarpacaq dərəcədə yaxşılaşıb.
Ekspertlərin fikrincə, ölkə iqtisadiyyatının əsas maliyyə mənbəyi rolunu oynayan bankların inkişaf tempinin yüksək dəyərləndirilməsi bu sektorun böhrandan maksimum az itki ilə çıxmasının nəticəsidir. Hökumətin hələ 2008-ci ildən həyata keçirdiyi antiböhran tədbirləri nəticəsində bank sektorunun üzləşə biləcəyi təhlükələri maksimum dərəcədə neytrallaşdırmaq mümkün olub. İlk növbədə, maliyyə sabitliyinin təmin edilməsi məqsədilə bank sektorunda risklərin çevik tənzimlənməsi həyata keçirilib, korporativ idarəetmə və risklərin idarə olunması sistemlərinə tələblər artırılıb. Bundan başqa, Əmanətlərin Sığortalanması Fondunda qorunan əmanətlərin 5 min manatdan 30 min manata qaldırılması (illik 12% dərəcəsindən yuxarı olmamaq şərtilə) əhalinin depozitlərinin artımına səbəb olub.
«Standard & Poor's» reytinq agentliyi antiböhran tədbirləri çərçivəsində Azərbaycan hökumətinin bank sektoruna ciddi likvidlik dəstəyi göstərməyini də müsbət dəyərləndirir. Makroiqtisadi tendensiyaları nəzərə alan Mərkəzi Bankın uçot dərəcələrini 2008-ci ildəki 15 %-dən bir neçə dəfə aşağı salaraq 2011-ci ildə 5,25%, habelə faiz dəhlizinin aşağı həddinin 1%, yuxarı həddinin 7% səviyyəsində müəyyənləşdirməsi bankların iqtisadi durumunu əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşdırıb. Bu addımlar bankların kredit portfelinin artmasına, əmanətlərin həcminin yüksəlməsinə, iqtisadiyyatın kreditləşməsi prosesinin genişlənməsinə təkan verib.
Bank sektorunun 2012-ci ilin ilk rübü üzrə göstəriciləri də ümumən qənaətbəxşdir. Hesabat dövründə bank sistemində likvidlik qorunub, kreditləşmə və bazar riskləri məqbul səviyyədə idarə olunub. Mərkəzi Bankın məlumatına görə, birinci rübün sonuna bank sektorunun aktivləri 14 milyard 685,9 milyon manat təşkil edib. Bu, Cənubi Qafqaz regionuna aid aktivlərin 60-70%-ni təşkil edir. 2012-ci ilin əvvəli ilə müqayisədə bank aktivləri 739,1 milyon manat və ya 5,3% artıb. Ümumilikdə, son bir ildə bu sektorda artım 16,3% təşkil edib.
Hesabat dövründə kreditlərin maliyyələşməsində fiziki və hüquqi şəxslərin depozitlərinin xüsusi çəkisi də yüksəlib. Bankların qeyri-maliyyə sektorundan cəlb olunmuş depozit bazası isə 4,8% artıb. Uzunmüddətli və milli valyutada əmanətlərin artımı müşahidə olunub ki, bu da banklara ictimaiyyət arasında inamın yüksəlməsinin nəticəsidir. 2012-ci ildə əhalinin əmanətləri 4,3% artaraq 4 milyard 298,9 milyon manata çatıb. Qeyri-rezident fiziki şəxslərin Azərbaycan banklarına yerləşdirdiyi əmanətlərin həcminin 12,1% artması da ölkədəki makroiqtisadi sabitlik amili ilə şərtlənir.
Banklar 2012-ci ilin ilk rübündə sahibkarlıq subyektlərinin kredit tələbatının ödənilməsində, səmərəli biznes layihələrinin maliyyələşməsində də yaxından iştirak ediblər. Hesabat dövründə sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olan fiziki şəxslərə verilmiş kreditlərin 6,4%, hüquqi şəxslərə verilmiş kreditlərin həcminin 1% artması da bunun əyani göstəricisidir. Rüb ərzində iqtisadiyyata kredit qoyuluşları 3% artaraq 9 milyard 993,4 milyon manat təşkil edib.
Bankların iqtisadi fəallığının artmasında Vergilər Nazirliyi, Mərkəzi Bank və digər dövlət qurumlarının elektron ödəniş sisteminin inkişafı, nağdsız dövriyyənin həcminin genişləndirilməsi istiqamətində həyata keçirilən tədbirlər də mühüm rol oynayır. İlin ilk rübündə Milli Ödəniş Sistemində ümumi həcmi 25,707 milyon manat olmaqla, 6,198 milyon əməliyyat aparılıb. Ötən ilin

müvafiq dövrü ilə müqayisədə əməliyyatların sayı 2,1 dəfə, ümumi həcmi isə 19% (4 milyard 109 milyon manat) artıb. Nağdsız ödənişlərin 91,4%-i AZİPS sistemi vasitəsilə həyata keçirilib və onun ümumi həcmi 23 506 milyon manat təşkil edib. İnternet vasitəsilə bank xidmətlərindən istifadənin də həcmi genişlənib - rüb ərzində 1,3 milyon manat məbləğində 6,6 min əməliyyat həyata keçirilib. POS-terminallar vasitəsilə aparılan əməliyyatların sayı 831 min, həcmi 108 milyon manat təşkil edib.
İqtisadçı ekspertlərin fikrincə, nağdsız ödənişlərin həcminin genişləndirilməsi məqsədilə ticarət və xidmət obyektlərində POS-terminalların quraşdırılması yaxın perspektivdə ölkə banklarının aktivlərinin sürətli artımına və iqtisadiyyatın maliyyə resurslarının möhkəmlənməsinə təkan verəcək.

Samir MUSTAFAYEV